

Interpellasjonar og spørsmål til fylkestinget, 14.-16. desember 2021

Frist for å sende inn interpellasjon: Onsdag 8. desember, kl 0900

Frist for å sende inn spørsmål: Tysdag 13. desember, kl 0900

Oversikt mottekne interpellasjonar og spørsmål

Nr.	Avsendar interpellasjon	Tema
1.	Noralv Distad (H)	Flaumsikring med vasskraft.
2.	Anne Gine Hestetun (A)	Parlamentarisk styreform
3.	Terje Kollbotn (R)	Rimelegare straumprisar
4.	Marianne Sæhle (SV)	Tannhelsereform
5.	Jeanette Syversen (R)	Ingen menneske er ulovlege
Nr.	Avsendar spørsmål	Tema
1.	Eirik Haga (A)	Offentleggjering av politiske saker
2.	Silja Ekeland Bjørkly (H)	Hospitering/besøksdag for elever i friskoler

MOTTEKNE INTERPELLASJONAR

1. Noralv Distad (H); om flaumsikring med vasskraft

Flaumsikring med vasskraft

NVE har i følge artikkel i Bergens Tidende 13. oktober 2021 rekna ut at 12 222 bygg i Vestland treng sikring mot flaum, og at dette vil kosta 4,1 milliardar kroner.

Dei siste åra har fleire stader i Vestland, mellom anna Flåm, Odda, Voss, Utvik og Jølster, opplevd dramatiske flaumar. Det er i etterkant gjennomført ein del sikringstiltak, men både desse og andre område har framleis store utfordringar.

Det er flott at løyvingane til skred- og flaumsikring aukar og at Vestlandet er prioritert. Men behovet er enormt, og utfordringane knytta til ekstremver aukar. Difor er det nødvendig med fleire virkemiddel. Kraftutbygging har stor flaumdepande effekt. No er tida inne for å finna fram til nye prosjekt som kan tryggja liv, helse og infrastruktur. Fleire slike prosjekt kan finansierast heilt eller delvis med produksjon av klimavennleg, fornybar kraft.

Trygt og robust Vestland er eit av fleire tema i planprogrammet for fylkeskommunen sin klimaplan. For å følgja opp dette bør Vestland fylkeskommune no saman med aktuelle kommunar kartleggja vassdrag der ein kan kombinera flaumdemping og kraftutbygging. Kartlegginga må og inkludera verna vassdrag, som Flåmsvassdraget. I desse elvane er sjølv sagt trygging av liv og helse det einaste føremålet, slik og Stortinget har opna for.

Spørsmål til fylkesordførar:

Vil fylkesordføraren ta initiativ til å få kartlagt vassdrag der ein kan kombinera flaumdemping og kraftutbygging?

Framlegg til vedtak:

Vestland fylkeskommune gjennomfører ei kartlegging av vassdrag der ein kan kombinera flaumdemping og kraftutbygging. Kartlegginga bør gjennomførast i nært samarbeid med aktuelle kommunar.»

Svar frå fylkesordføraren

Eg viser til at staten har eit særskilt ansvar for arbeid med Risiko- og sårbarheit (ROS), både Statsforvaltaren og NVE er viktige myndigheiter på området. NVE har til ein kvar tid oversikt over behov for tiltak for flaum og skredsikring som er meldt inn frå kommunane. NVE har, som representanten viser til, arbeidd med ny metodikk for å analysere behov for flaum- og skredsikring av eksisterande bygningar og anslått kva det vil koste å sikre utsette bygningar innan 2040. I dette arbeidet har ein nytta NVE sine landsdekkande aktsomheitskart for flaum saman med flaumsonekart. Denne rapporten viser til at det for Vestland er kostnader på 4,1 MRD kroner for å sikre bygningar mot flaum, mens kostnaden er 9,5 MRD kroner knytt til sikring mot skred. Dette viser at det er eit omfattande arbeid som skal til for å sikre Vestlandssamfunnet, men det viser og at det er viktig med heilskaplege vurderingar av behova i lokalsamfunna. Her er kommunane og deira kommuneplanar heilt sentrale verktøy.

Eg viser vidare til at planprogrammet for Regional plan for klima vektlegg at «..planen vil med utgangspunkt i risikobiletet identifisere og prioritere viktige innsatsområde for å redusere klimarisiko for innbyggjarane i Vestland». Eg tenker at ei slik kartlegging som representanten etterlyser, bør bli sett i eit heilskapleg perspektiv i klimaplanarbeidet og vurdert i samanheng med prioriteringa av innsatsområde. Eg meiner difor at vi må kome attende til dette spørsmålet gjennom arbeidet med Klimaplanen.

Dei regionale vassforvaltningsplanane er vår mest heilskaplege tilnærming til alle dei ulike vassførekomstane. Her er alle vassførekomstar i fylket gått gjennom og satt mål og tiltak for i samråd med alle relevante sektormyndigheiter. Flom har også vært et tema i disse planene. NVE som sektormyndighet har ansvar for å utrede og foreslå tiltak for å redusere flomrisiko.

Når det gjeld vurderinga av mogelegheiter for å kombinere flaumsikring og kraftutbygging, tenker eg at dette er noko ein bør vurdere i kvart einskild tilfelle. Første prioritet er å sikre liv og helse gjennom sikringsarbeid, og her er kommunane og NVE dei sentrale partane. Vidare viser eg og til at det skal bli starta eit arbeid med Regional plan for fornybar energi, og eventuelle kartleggingar av potensiale for kraftutbygging må bli vurdert i samband med dette planarbeidet. Planen vil i utgangspunktet ikkje omfatte nokon konkret kartlegging av potensial for ny kraftutbygging, utover å referere arbeid som alt er gjort (til dømes av NVE). Spørsmålet om potensial for flondemping blir vurdert i alle relevante søknadar om kraftutbygging i vassdrag og er en problemstilling alle kraftselskapa er godt kjend med.

2. Anne Gine Hestetun (A); om parlamentarisk styreform

Parlamentarisk styreform

I eit parlamentarisk system har eit politisk fylkesråd kontroll med og legg føringar for sakshandsaming og politiske vedtak overfor fylkestinget. Dette gjer politikarane i fylkesrådet større muligheiter til å initiere saker og til å påverke sakene politisk før dei vert lagt fram for ordinær politisk handsaming. Sakene får difor ein politisk valør som ikkje er tilfelle ned dagens formannskap der sakene går rett frå administrasjonen til fylkesutvalet.

Fylkestinget vil ha eit særskilt ansvar for kontroll av fylkesrådet, noko Arbeidarpartiet meiner vil vere positivt. Det vil vere tydelege ansvarslinjer der fylkesrådet vil stå til ansvar overfor fylkestinget, og fylkestinget kan vise sin misnøye med fylkesrådet gjennom mistillitsframlegg.

Vidare gjer dette fylkesrådet eit større ansvar og eigarskap til styringa av fylkesadministrasjonen enn ein har i ein formannskapsmodell.

Samla sett vil ei parlamentarisk styring av fylkeskommunen vere meir demokratisk, gje betre politisk styring og gje veljarane meir direkte innflyting over viktige område som i dag er delegert til administrasjonen.

Spørsmål til fylkesordføreren:

- Kva vedtak må fattast for å legge om til ein parlamentarisk styringsmodell for Vestland fylkeskommune etter neste fylkestingsval?
- Må eit flertall av fylkestinget sine medlemmar røyste for parlamentarisk styring i denne perioden, eller held det at fylkestinget har handsama ei sak eller eit framlegg om parlamentarisk styring?
- Ser fylkesordføreren positivt på å starte ein utgreiingsprosess knyta til parlamentarisk styring i Vestland fylkeskommune?

Framlegg til vedtak:

Fylkesdirektøren skal legge fram ei sak på fylkestinget i mars der ein vurderer fordelar og ulemper med å innføre parlamentarisme i Vestland Fylkeskommune.

Svar frå fylkesordføraren

Spørsmål 1 og 2

Svaret på begge desse spørsmåla finn ein direkte i kommunelova § 10-1 om innføring og oppheving av parlamentarisk styreform;

«Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv om parlamentarisk styreform skal innføres i kommunen eller fylkeskommunen. Et slikt vedtak krever minst 2/3 av de avgitte stemmene.

Skal et vedtak kunne treffes etter første ledd, må det forrige kommunestyret eller fylkestinget ha votert over et forslag om å innføre parlamentarisk styreform før 1. januar i siste år av valgperioden. Det kreves ikke at forslaget oppnår flertall.

En ny styreform må være vedtatt og satt i verk senest 1. januar i det andre hele året av valgperioden.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å avvikle parlamentarisk styreform med alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Reglene i andre og tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når parlamentarisk styreform skal avvikles.»

Proessen med eventuelt å innføre parlamentarisk styreform må altså føregå over to valperiodar. Det første forslaget må handsamast av fylkestinget, seinast 1.januar 2023. Eit nytt vedtak og iverksetting må seinast skje 1.januar 2025. For å kunne førebu iverksetting av eventuelt ny politisk styreform må nok sjølve vedtaket fattast i god tid i forkant.

Spørsmål 3

Formannskapsmodellen har sidan innføringa i 1837 vore grunnmuren for lokaldemokratiet og styringa av land, fylke og kommunar i nær 200 år. Parlamentarisme i lokalstyre har ei kortare historie, men denne styreforma er no godt innarbeidd i nokre av landets fylke, kommunar og byar. Fylkesordførar ser at begge modellane har kvalitetar, og sine støttespelarar - også i fylkestinget.

Formannskapsmodellen som styreform i Vestland vart knesett i intensjonsavtalen for samanslåinga. Slik sett har han vore eit fast punkt; først for tingingane om samanslåing, og deretter for oppbygginga av organiseringa av Vestland fylkeskommune slik han står fram i dag. I koalisjonen si plattform går det fram at formannskapsmodellen skal ligge til grunn. Fylkestinget har mynde til å velje styringsmodell. Ei drøfting bør ta utgangspunkt i formannskapsmodellen og vurdere denne opp mot føremon og ulemper med parlamentarisk styringsform.

Vestland er ein ung fylkeskommune, som takka vere solid og godt arbeid frå administrativt og politisk nivå står støtt. Tilbakemeldingane frå dei som me er til for - innbyggjarar, næringsliv og organisasjonsliv - er gode. Det er eit godt driv i fylkeskommunen sine aktivitetar og planprosessar. Eit ankepunkt mot å starte ei eventuell utgreiing av parlamentarisme i lys av dette, er om ein slik prosess kan skape uro i og rundt fylkeskommunen. Tilsette i fylkeskommunen har levd med ei grad av uvisse over fleire år, og ei ny drøfting av endring av grunnleggande tilhøve kan føre til auka uro.

I ei eventuelle utgreiing av parlamentarisme som ny politisk styreform for Vestland fylkeskommune, ser fylkesordføraren det som naudsynt at økonomiske konsekvensar og ringverknader vert kartlagt.

Utover dette vil ikkje fylkesordførar legge føringar for om fylkeskommunen skal starte ein prosess for å endre politisk styringsform. Det må vere opp til fylkestinget å ta stilling til dette, i vurderinga av om forslaget til vedtak i interpellasjonen skal realitetsbehandlast.

3. Terje Kollbotn (R); om rimelegare straumprisar

Interpellasjon for rimelege straumprisar!

Raudt er glad for at Vestland fylkesting i slutten av september vedtok forslaget vårt om å «oppmode det nye Stortinget om å vedta naudsynte endringar for å få ein rimeleg kraftpris både til innbyggjarane og industrien».

Straumprisane har, etter at dette vedtaket vart gjort, eksplodert. Det er no enno større behov for naudsynte endringar. Det vi har sett så langt er berre noen endringar i bustønad og mellombelse endringar i el-avgifta. Dette er sosialpolitiske tiltak som er av det gode og som det må komme meir av, men løyser ikkje det grunnleggjande energipolitiske problemet.

Kraftprisane har nådd eit nivå som vi vel aldri har sett maken til i vasskraftlandet Norge, der vi faktisk har eit nettoverskot på kraft. Denne situasjonen er sjølvsagt verst for dei mange som frå før har blitt økonomisk vanskelegstilte. Men prisane har kome opp på eit slikt nivå at det er folk flest og hushald generelt som er skadelidande. Dette prisnivået vil, om det held fram, og bli eit trugsmål mot arbeidsplassane i privat sektor.

På litt lenger sikt, når langsiktige industrikraftavtalar går ut, kan vedvarande forhøgde kraftprisar, drive opp prisnivået for også den kraftforedlende industrien, noko som i verste fall kan bety kroken på døra. Dei høge straumprisane vil og utgjere eit press mot kommunal og fylkeskommunal økonomi. Det vil bli mindre pengar att til dei tenestene og ytingane som skal leverast innbyggjarane og gjere det økonomisk vanskelegare å halde oppe ei god nok bemanning.

Raudt meiner at hovudproblemet er at norsk kraftutveksling med utlandet no har utarta seg til krafteksport av slike mengder at skadane er langt større enn fordelane. Vi eksporterer konkurransefordelen vår i byte med import av uakseptable høge straumprisar. Raudt har utifrå dette noen spørsmål til fylkesordføraren:

1. I fylkestingsvedtaket vårt i september bad vi om naudsynte nasjonale endringar for å få ein rimeleg kraftpris. Kva svar har fylkeskommunen fått frå sentralstyresmakta – dvs. AP/SP-regjeringa og det nye Stortinget - på oversending av vedtaket?
2. Er det mogleg for fylkeskommunen å estimere kva ekstra straumutgifter fylkeskommunen har hatt i september – november samanlikna med dei tre månadane to føregåande år?
3. Ser fylkesordføraren det som ein fordel om Norge avgrensar krafteksporten og bruk av overføringskapasitet til eit nivå på linje med tidlegare års kraftutveksling? Og meiner fylkesordføraren at dette framleis vil vere mogleg med dagens norske tilknytning til EU sin energiunion ACER?
4. Er fylkesordføraren einig i at krafteksporten må tilpassast fyllingsgraden i kraftmagasina og ikkje kva som gir høgast kortsiktig profitt for kraftbransjen?

FRAMLEGG TIL VEDTAK:

Til regjering og Storting.

1. Vestland fylkesting viser til tidlegare vedtak 29.september i år om å oppmode den nye regjeringa og det nye Stortinget om å vedta naudsynte endringar for å få ein rimeleg kraftpris til innbyggjarane og industrien. Dette har til no ikkje skjedd. Tverimot er straumprisane rekordhøge og prognosane tyder på at dette vil halde fram om det ikkje blir tatt store politiske grep. På kort sikt støttar fylkestinget målretta tiltak for at ingen skal måtte fryse,, m.a. auka bustøtte, som kompensasjon for dei stadig aukande kraftprisane. Også reduksjon eller fjerning av el-avgifta og meirverdiavgift på straum er aktuelle tiltak. Men dette er ikkje lenger tilstrekkeleg.
2. Vestland fylkesting meiner at det no er behov for å ta politisk kontroll over kraftbransjen. Vasskrafta er arvesølvet som skal tene folk flest og halde fram å vere eit konkurransefortrinn for industri og næringsliv.
3. Vestland fylkesting går inn for å sikre bærekraftig fyllingsgrad i våre vassmagasin og stans i krafteksport ved låg fyllingsgrad.
4. Vestland fylkesting går inn for at Norge går ut av ACER, EU sin energiunion, men held fram med kraftsamarbeid med våre naboland.
5. Vestland fylkesting går inn for å sikre langsiktige, rimelege kraftprisar for norsk industri og landbruk, samt at det blir etablert eit toprissystem for hushaldningane.

Svar frå fylkesordføraren

Spørsmål 1

Fylkestinget gjorde i september 2021 vedtak om fråsegn knytt til dei høge straumprisane. Vedtaket vart oversendt partileiarane Jonas Gahr Støre og Trygve Slagsvold Vedum, samt alle partigruppene på Stortinget. Det er ikkje registrert skrifteleg svar eller anna tilbakemelding frå mottakarane på den oversendte fråsegna.

Spørsmål 2

Straumutgiftene som fylkeskommunen har hatt i september – november i åra 2020 og 2021 er vist i tabellen under;

Kostnader hentet fra VISMA under Art 11800(Strøm). November fakturaene 2021 er ikke ferdig behandlet i VISMA.				
	2020	2021	Økning NOK	Økning %
September	kr 3 414 457,00	kr 5 335 746,00	-kr 1 921 289,00	56,3
Oktober	kr 4 750 415,00	kr 5 756 404,00	-kr 1 005 989,00	21,2
November	kr 5 370 187,00	X		

Tabellen viser kostnader til leverandør av strøm til fylkeskommunale bygg (skular, tannklinikkar, o.a). I tillegg kjem mellom anna strøm til kollektiv og veg. Det er i tillegg også levert mykje energi til bygga som fjernvarme av ulik art.

VLFK har ein energiavtale som ikkje berre er basert på marknadspris/spotpris. Dette gjer at VLFK sin energipris i 2020 var noko over spotprisinivået og i 2021 noko under. Samla sett har denne avtalen vår lønssam for VLFK på dei to åra.

Spørsmål 3

Fylkesordføraren meiner det er avgjerande viktig for landet at det vert ført ein politikk som sikrar oss at me opprettheld suveren norsk kontroll over alle avgjerder som påverkar energitryggleiken i Noreg, og for den vidare utbygginga av norsk kraft og energimiks. Det offentlege eigarskapet må liggja fast, og vedtak om eventuelle nye mellomlandssamband til utlandet må framleis suverent fattast av norske styresmakter. Eg er glad for at regjeringa i Hurdalsplattforma seier at det ikkje skal byggjast nye mellomlandssamband til Noreg i den neste fireårsperioden.

Året 2021 har vore eit ekstraordinært år med tanke på høy kraftpris, og det er berre eitt år sidan me nesten fekk betalt for å bruka straumen. Dei tre siste månadene har prisen på Nord Pool lagt på kring 1 kr/kWh før avgifter og nettleige. Same periode i fjor var gjennomsnittsprisen på Nord Pool 9 øre/kWh. Låge fyllingsgrader i kraftmagasin, kombinert med europeiske forhold som påverkar norsk kraftpris gjennom tilknyttinga til den europeiske kraftmarknaden, har gitt oss uholdbare straumpriser i haust. Det vil vera fornuftig å sjå på handlingsrommet i konsesjonane for mellomlandssambanda, spesielt sjøkablane, for å undersøkje om når ein kan redusera eksporten for å ta i vare allmenne omsyn. I samband med dette kan det vera rom for landet til å evaluera tilknyttinga til Acer gjennom EU sin tredje energimarknadspakke.

Spørsmål 4

Hittil i 2021 er det opplyst at straumeksporten er på 15,7 TWh, som er heilt på linje med dei siste fem åra. Dette gjer seg til kring 10% av den krafta som er produsert i landet. I følge artikkel i E24, uttalar analyseselskapet Volue Insight at høge gassprisar, dyrt kol og dyre utsleppskvotar som viktige årsaker til høge kraftprisar i Europa. Dette smittar inn i Noreg gjennom utanlandskablane. For Noreg som gasseksportør, har det også verdi at Volue Insight understrekar at gassprisen er den einskildfaktoren som betyr absolutt mest for dei kraftprisane me ser no. Dei hevdar at dersom prisane på gass, kol og utsleppskvotar hadde vore som i fjor, så ville truleg straumprisane vore på nivå med 2018 og 2019.

For å sikre ein stabil og låg kraftpris må landet utforma fleire kraftfulle tiltak, slik som regjeringa har varsla. Dette inkluderer lågare avgift på elektrisk kraft, auka bustønad, geografisk prisutjamning av nettleige, styrka forbrukerrettar og auka produksjon av norsk kraft. Eg meiner at regjeringa også må sjå på korleis norsk krafteksport påverkar norsk forsyningstryggleik og norske straumprisar, og kva konkrete tiltak som kan bidra til å sikra at norsk fornybar kraft forblir eit konkurransefortrinn for norsk industri og er gunstig for andre forbrukarar. Men, dette er krevjande politikk på nasjonalt nivå. Me las i helga at olje- og energiministeren understreka at kraftutvekslinga er eit samarbeid der ein heller ikkje må utløysa motreaksjonar.

Fylkesordfører pekar på at det bør sjåast på samspelet mellom krafteksporten og fyllingsgraden i kraftmagasina. I år der fyllingsgraden er lågare enn medianen, må det vera rom for å utfordra handlingsrommet til å vurdere tiltak for å sikra at Noreg har den energitryggleiken som trengst for å ha stabil og gunstig tilgang på straum gjennom hausten og vinteren. Igjen er rimeleg norsk fornybar straum eit konkurransefortrinn for eit sterkt næringsliv i landet. Vatnast dette ut, så veit me at kapital har ein tendens til å flytta seg der dei får mest att for pengane. Avslutningsvis viser eg til støttepakken Regjeringa fremja laurdag, denne har vist ein god måte å møte ein heilt særskilt prissituasjon på, som eg opplever låg til grunn for interpellasjonen.

4. Marianne Sæhle (SV); om tannhelsereform

Tannhelsereform

Nå får Norge et rødgrønt budsjett. Som vi vet så har SV inngått en avtale med AP og SP om et mer rettferdig og klimavennlig budsjett for neste år. En av de viktigste sakene SV har fått plass i budsjettet for 2022 er oppstarten på en tannhelsereform. En reform som skal sørge for at flere kan få behandling i offentlig regi og at tannhelse blir en del av folketrygden.

I budsjettforliket er det enighet om at flere unge skal få billigere tannlege, det vil bli mer støtte til barn og unge som trenger tannregulering og kapasiteten i den offentlige tannhelsetjenesten skal økes. I rene penger betyr dette 100 millioner til styrking av den offentlige tannhelsetjenesten via fylkene. 168 millioner for å kunne gi 50% rabatt til 21 og 22-åringene. 60 millioner til styrking av TOO. I tillegg blir det bevilget 50 mill til styrking av refusjonsordningen for barn og unge som får kjeveortopedi.

Dette er mye penger, som SV mener i sin helhet bør gå til fylkeskommunen. SV's mål er en full gjennomgang av tannhelseloven, innføre nødvendige refusjonsordninger, regulere prisene og utvikle den offentlige tannhelsetjenesten slik at på sikt er det ingen som skal betale mer i egenandel enn man gjør i resten av helsevesenet. Ett av virkemidlene for å få til dette er å umiddelbart starte utbyggingen av den offentlige tannhelsetjenesten, og sikre økt kapasitet i de fylkeskommunale tjenestene.

Som fylkespolitiker er dette en gledelig utvidelse av arbeidsoppgaver vi allerede har. Men dette er en stor og ny endring, som vil kreve en del av fylkeskommunen. Målet med denne interpellasjonen er å forsikre meg om at fylkeskommunen er i stand til å ta imot en så stor økning. Min bekymring er at hvis ikke fylkeskommunen og det offentlige lykkes, vil mesteparten av pengene gå til det private, eller at det blir omorganisert slik at tannhelsen blir lagt inn under helseforetakene.

Mine spørsmål til fylkesordføreren er derfor:

1. På hvilken måte er fylkeskommunen forberedt på en tannhelsereform?
2. På hvilken måte kan vi sikre at disse pengene som nå kom i statsbudsjettet kommer pasientene til gode?
3. Hvilken type oversikt og statistikk har vi, som kan vise at en økning i bevilgningene til den offentlige tannhelsetjenesten fører til at flere blir behandlet?
4. Hvilke grupper vil man starte med?
5. Hva skal til for at fylkeskommunen skal klare å følge opp 21 og 22-åringene?
6. Hvordan sikrer vi nok spesialister for å ta unna TOO pasientene, nå som vi har fått midler til det?
7. Hva skal til for at den fylkeskommunale tannhelsetjenesten skal kunne ta en ytterligere vekst i bevilgninger til tannhelse i årene fremover?»

Svar frå fylkesordføraren

1) På hvilken måte er fylkeskommunen forberedt på en tannhelsereform?

Det finst for lite kunnskap om tannhelsetenesta i Noreg og om den orale helsa i befolkninga. For mange av tiltaka som blir sett i verk i tannhelsetenesta finst det lite systematisk dokumentasjon på effektane. Manglande kunnskap om effekt av tiltak er ei utfordring når det skal takast gode avgjersler om prioritering.

Det vi ser i den offentlege tannhelsetenesta er at Tannhelsetenestelova frå 83/84 er utdatert og ikkje samsvarer med anna helselovverk. Kart og terreng stemmer ikkje, spesielt for gruppe B (psykisk

utviklingshemma i og utanfor institusjon), gruppe C2 (eldre, langtidssjuke og uføre i heimesjukepleie) og for personar med ruslidingar.

For mange pasientar fell mellom stolane slik tannhelsesloverket er utforma i dag, og det er krevjande både for tannhelsetenesta og samarbeidspartar å ha oversikt over kven som har rettar i den offentlege tannhelsetenesta. Det vil vere viktig å få eit oppdatert lovverk for å sikra at dei som skal vere prioritert faktisk får dei tenestene dei har rett på.

Vi ser soleis eit stort behov for ein reform som inkluderer både vurderingar knytt til fag, organisering og økonomi i tannhelsetenesta. Tannhelsemodellen i Noreg har vore tufta på «meir til dei som treng det mest». Det er då først naudsynt å få kunnskap om kven som treng det mest og korleis vi kan sikra at desse gruppene er i stand til å ta i mot tilbodet om tannbehandling. Vi ser til dømes i dag at det er vanskeleg for personar i gruppe C2, langtidssjuke i heimesjukepleie, å gjere seg nytte av tilbodet og gratis tannhelsetenester. Dette viser att i både Vestland sin tannhelsestatistikk og nasjonal statistikk over tilsynsprosent i gruppa.

Ein reform skal vere ei forandring til det betre. Tannhelsetenesta er svært klar for ei forandring til det betre. Vi håpar då at det blir sett til *NOU 2018:16 Det viktigaste først – Prinsipp for prioriteringar i den kommunale helse- og omsorgstenesta og for offentlege finansierte tannhelsetenester*.

2) På hvilken måte kan vi sikre at disse pengene som nå kom i statsbudsjettet kommer pasientene til gode?

Det viktigaste for å kunne tilby innbyggjarane gode tannhelsetenester er at det nok tannhelsepersonell i tenesta. Slik situasjonen er i dag så er det vanskeleg å rekruttere tannhelsepersonell til den offentlege tannhelsetenesta, særskild til stillingar i distrikta og til mellombelse stillingar. Å ha nok midlar til å vedlikehalde den høge kompetansen som er i tenesta og til å rekruttere personell vil gje pasientane stabile tenester av høg kvalitet.

3) Hvilken type oversikt og statistikk har vi, som kan vise at en økning i bevilgningene til den offentlige tannhelsetjenesten fører til at flere blir behandlet?

Tannhelsetenesta rapporterer årleg til SSB i KOSTRA. Der blir det mellom anna rapportert på omfanget av den offentlege tannhelsetenesta, med mellom anna sum personar under tilsyn, årsak til kvifor personar ikkje er under tilsyn, tannhelseresultat hos indikatorårskull (3-, 5-, 12-, 15- og 18-åringar), førebyggjande behandling som fissurforsegling og fluorlakk, tannhelseresultat for gruppe B, C og fengselinnsette, tal tilvisingar frå helsestasjon, tal ledige stillingar, førebyggjande tannhelsearbeid utanfor tannklinik, den offentlege tannhelsetenesta sine meldingar til barnevernstenesta og føresette og tannbehandling med narkose. Dette er alle parameter der auka løyvingar kan gje positive utslag. Vi vil presisere at eit betre mål for om vi lukkast er at færre har behov for behandling og at førebyggjande tiltak ofte tar lang tid før vi ser resultat av. Vi skal etter lov prioritere førebygging framfor behandling i tannhelsetenesta.

4) Hvilke grupper vil man starte med?

Å sikre at dei gruppene som i dag er prioriterte får eit lovverk som sikrar at dei får det tilbodet som er tenkt vil vere det viktigaste å starte med. Det blir stadig fleire eldre og eldre i dag har i all hovudsak eigne tenner. Fleire lever i dag med kronisk sjukdom. Å kunne få gitt personar innanfor psykiatri og rus tannbehandling også når dei er i ein meir stabil livsfase vil vere viktig.

5) Hva skal til for at fylkeskommunen skal klare å følge opp 21 og 22-åringene?

Det vil vere behov for auka bemanning. Lokala til den offentlege tannhelsetenesta og budsjettet til tannhelse må tilpassast til å kunne ha ei drift som også famnar om forventa utvidingar av dei prioriterte gruppene.

6) Hvordan sikrer vi nok spesialister for å ta unna TOO pasientene, nå som vi har fått midler til det?

Per i dag er TOO-ordninga er tilskotsordning frå Helsedirektoratet. Tilskotsregelverket set krav til at Helsedirektoratet sin lønsmal skal følgjast. Det gjer at vi har lite å tilby i løn. Det at det er ei tilskotsordning og framleis eit prosjekt under utgreiing, fører også til lite stabilitet og slingringsmon. Ei framleis usikker framtid for tilbodet gjer at der er enda viktigare å kunne ha ulike verkemiddel for å sikre at tilsette blir verande i tilbodet eller ønsker å søkje seg til det.

Tannhelsetenesta i Vestland har allereie gjort mange av grepa som PwC kjem fram til i sin evalueringsrapport av TOO-tilbodet som Helsedirektoratet har presentert i haust. Helst hadde det vore ønskeleg med eit eige lokale for Senter for Odontofobi i Bergen som kunne huse både psykologane, tannhelsepersonell i tverrfagleg team og tannbehandlarteam, der det hadde vore mogleg å ha grupperom, kontor og behandlingsrom. Per i dag leiger vi lokale både privat, på TkVestland og på offentlege tannklinikkar.

7) Hva skal til for at den fylkeskommunale tannhelsetjenesten skal kunne ta en ytterligere vekst i bevilgninger til tannhelse i årene fremover?»

Det må vere godt nok bemanna og det må vere fysisk mogleg for tannklinikkane med tanke på lokale. Fleire tannklinikkar, inkludert TkVestland, har ikkje kapasitet reint fysisk til å kunne huse fleire tilsette og pasientar enn kva dei allereie gjer i dag.

Den offentlege tannhelsetenesta har allereie mange grupper av pasientar som kan vere svært krevjande å behandle. Det er viktig å også kunne ta inn vaksne betalande pasientar for kvaliteten i tenesta, for rekruttering til tenesta og for dei tilsette å kunne stå i det tunge arbeidet. Det gjer ein variasjon som er gunstig på mange områder.

5. Jeanette Syversen (R); om ingen menneske er ulovlege

Ingen menneske er ulovlege.

I nettavisa «frifagbevegelse» 07.12.21 kunne ein lese om 26 år gamle Amir, som har levd 10 år i Norge, han er ein av dei «ureturnerbare»: «Draumen er å kunne studere. Å kunne få ein jobb. Han har lært seg Norsk sjølv. Den einaste staden han finn ro, er i kyrkja.» Som ureturnerbar og papirlaus har du rett til å bu på asylmottak med minimumstilskot for å overleve. Men du har ingen lovfesta rett til verken norskundervisning, utdanning, arbeid eller helsehjelp utover øyeblikkeleg hjelp. Alle livets utgifter skal dekkast av. 2000 kr. i månaden. Mange har levd under slike forutsetningar her i Norge mye lengre enn Amir. I fylgje UDI budde det pr. desember 2020 offisielt 729 ureturnerbare menneske utan opphaldsløyve i Norge. Desse synleg irregulære immigrantane blir og kalla «papirlause».

FAFO-rapporten «Irregulær bistand: En kartlegging av norske storbyars møter med irregulære migrantar», avdekkjer utfordringane disse menneska leve med. Dessutan lir born av papirlause, ei skjebne staten ikkje i tilstrekkeleg grad har oversikt over eller tar høgde for. Mørketala er og uvisse, då mange ikkje er såkalla «synleg irregulære». Disse inkluderer offer for trafficking og/eller grov utnytting, ekstremt sårbare menneske som vegrar seg frå å ta kontakt med politiet for å få hjelp, i frykt for statlege represalier. Norge har som dei fleste andre europeiske land ratifisert flyktningkonvensjonen, men etter flyktningstraumen i 2009 og 2015 har fortolkinga av konvensjonen blitt stadig strengare. Dagens europeiske praksis av asylretten og FN's konvensjonar har groteske følgjer og det angår oss: Den daude kroppen til 1 år gamle Artin Irannezhad, som drukna med familien i forsøk på å komme seg over den engelske kanal i 2020, skylte i hamn ved Karmøy i Norge.

I anstendigheita sitt namn må vi sikre verdige liv til dei som framleis går blant oss i levande kroppar og bankande hjarter! Ureturnerbare, levande kroppar må få lov til å leve fullverdige liv i fridom. Fleire studiar viser at det å bo på mottak etter avslag og utan moglegheit til retur kan vere ei stor psykisk belastning for born og vaksne. Raudt meiner at situasjonen for papirlause flyktningar er uholdbar og at dei må få varig amnesti, rett til å arbeide og studere. Dette arbeidar vi og fleire organisasjonar for nasjonalt også. Ingen menneske er ulovleg, eller verdilaus, sjølv om ein er papirlaus.

Fylkeskommunen står i ei nøkkelposisjon, overfor dei menneska som bur i vårt fylke. Den lille men viktige ideelle organisasjonen «Menneske i Limbo» som arbeider spesifikt inn mot gruppa lengeverande papirlause trur at det er snakk om rundt 80 personar lokalisert ved Solbakken mottak i Florø og fleire på Stord, Voss og i Bergen. Raudt stilte spørsmål om dette i Hovudutval for kultur idrett og integrering i november og vi er samde med fylkesdirektøren si konklusjon: «som tenesteleverandør innan kultur, opplæring, tannhelse og samferdsel finns eit potensiale til å kunne legge til rette for tenester for denne gruppa. Spørsmålet om slik tilrettelegging og stimulans er ei politisk utfordring, som mellom anna må sjåast i samheng med nasjonal lovgjeving.»

Raudt spør difor fylkesordførar om følgjande:

- Er fylkesordførar er samde med at fylkeskommunen sine tenester bør vere til gagn og ikkje til hinder for papirlause i fylket vårt?
- Er fylkesordføraren samde i at det kan vere eit viktig bidrag til å løfte disse menneska sin fortvila livssituasjon, at fylkeskommunen får ein oversikt over situasjonen for gruppa ureturnerbare papirlause og born av papirlause i fylket vårt?

Forslag til vedtak:

1. Fylkestinget i Vestland anerkjenner at gruppa synlege irregulære immigrantar har sosiale og helsemessige utfordringar.
2. Fylkestinget i Vestland ber om en sak som viser oversikt over tal synlege irregulære immigrantar i Vestland og kva handlingsrom fylket har til å betre deira situasjon.
3. Fylkestinget i Vestland ber om at organisasjonar som kirkens bymisjon og menneske i limbo kontaktast og inviterast som innspels-partner til løysningar for denne gruppa.
4. Saka blir lagt fram for fagutvala og fylkestinget innan sommaren 2022.

Svar frå fylkesordføraren

Fylkesordfører er oppteken av at dei tenestene som fylkeskommunen leverer skal vere til gagn for alle som bur i fylket vårt.

Fylkesordfører er kjent med at situasjonen for papirlause og såkalla ureturnerbare menneskje er krevjande og vanskeleg. Dei lever i ein uavklart situasjon, eit limbo. Mangel på opphaldstillatelse gjer at desse manglar rettigheter og fell utanfor velferdssamfunnet sine tilbod og høvet til å medverka i samfunnet. Det er åpenbart at det er fortvilande for menneske, og særleg barn, å leve i ein slik situasjon.

Menneske i denne livssituasjonen får uvurderlig støtte og hjelp gjennom frivillig verksemd. Fylkeskommunen gir støtte til dette frivillige arbeidet.

Spørsmålet om i kva grad, og på kva måte, fylkeskommunen kan gje direkte tilbod til denne gruppa treng nærare avklåring. Fylkeskommunen er bunden av nasjonal lovgjeving på området.

Fylkesordfører er samd i at fylkeskommunen, i samarbeid med UDI region vest, kommunar, mottak og frivillige kan søkje å få ein nærare oversikt over talet på og situasjonen for papirlause ureturnerbare i fylket. På denne bakgrunnen kan fylkeskommunen utgreie vidare kva handlingsrom og moglegheiter fylkeskommunen har på dette feltet. Deretter bør fylkestinget ta stilling til eventuell vidare oppfølging. Eg vil uansett foreslå at organisasjonen Mennesker i limbo vert invitert til politikardagen vår allereie i februar 2022, for å presentere kunnskap om dei menneska dette gjeld.

MOTTEKNE SPØRSMÅL

1. Eirik Haga (AP); om offentliggjeri ng av politiske saker

Offentleggjeri ng av politiske saker.

Saksmengda som går til politisk handsaming er stor. Eit døme er sakskartet til Hovudutval for næring 17.november 2021. Store, godt utgreia og framfor alt viktige saker som:

- Berekraftig verdiskaping handlingsprogram
- Temaplan for forskning for Vestland
- Regional plan for vassforvaltning for Vestland vassregion
- Regional plan for vassforsyning for Rogaland, Vestfold og Telemark, Innlandet og Viken, Møre og Romsdal
- Eigarskapsmelding for Vestland fylkeskommune
- mmm

Fagfolka i fylkeskommunen har brukt mykje tid og ressursar på å utarbeida dokumenta. Ein del har nok vore ferdig frå sakshandsamar i god tid føre dei vert godkjent av fylkesdirektøren. I forkant av møtet onsdag 17/11 tikka det inn ei SMS fredag 12/11 om at saken var klar til nedlasting. For politikarar som ikkje er frikjøpte rauk nok helga til lesing. For politikarar i fylkesutval kom lesinga på toppen av ei hektisk tid med budsjettarbeid.

Dersom sakene hadde blitt gjort tilgjengelege for folkevalde etter kvart som dei var ferdig frå sakshandsamar, kunne det gjeve folkevalde meir tid til å studera sakspapira grundigare. På den måten ville folkevalde kunne gje dei store og viktige sakene den merksemda dei fortener. Dette vil utvikla demokratiet i positiv retning.

Spørsmål:

1. Er det mogleg å gjera store saker tilgjengelege for folkevalde etter kvart som dei er ferdig frå sakshandsamar?
2. Er det mogleg for fylkesdirektøren å endra rutinane for godkjenning av sakene etter kvart som dei er ferdig frå sakshandsamar?
3. Er det noko formelt i vegen for å gjera det?
4. Kva anna kan eventuelt gjerast for at folkevalde skal få betre tid til å setja seg inn i store, viktige og tunge saker?

Svar frå fylkesordføraren

Spørsmål 1

Av kommunelova § 11-3 (1) følger:

«Lederen av et folkevalgt organ setter opp saksliste for hvert enkelt møte. Innkalling til møtet skal sendes til organets medlemmer med rimelig varsel. Innkallingen skal inneholde en liste over de sakene som skal behandles, og dokumentene i sakene.»

Det er altså leiaren av det folkevalde organet som formelt set opp sakliste. Vidare skal innkallinga innehalde samla oversikt over sakene til møte, og alle saksdokument. Fylkesdirektøren eller andre har difor ikkje høve til å leggje ut saker fortløpande.

Spørsmål 2 og 3

Som det går fram av svaret på spørsmål 1, vil endring av interne godkjenningsrutinar ikkje ha betydning for høve til fortløpande publisering av saker til folkevalde organ.

Spørsmål 4

Tidlegare utsending av dei politiske sakene vil naturlegvis gje dei folkevalde betre tid til å setje seg inn i store og viktige politiske spørsmål.

I forarbeida til kommunelova § 11-3 (1) er det lagt til grunn at nedre terskel for høveleg varsel for møteinnkalling er 4-5 dagar før møtet. Dette er også nedfelt i saksbehandlingsreglane i Vestland fylkeskommune sitt reglement for folkevalde organ og delegering;

«Innkalling og saksførelegg til møte i folkevalde organ skal sendast medlemer og varamedlemer minimum 4 dagar før møtedato. Sakliste for møtet og saksdokument som ikkje er unnateke offentlegheit, vert samstundes lagd ut på fylkeskommunen sine heimesider.»

Vanleg praksis i Vestland fylkeskommune er at utsending av innkalling og saksliste vert gjort ei veke før møtet i det folkevalde organet. Det er ikkje noko formelt hinder for å endre denne praksisen. Fylkestinget har tidlegare sett ned eit eige utval som kontinuerleg vurderer behovet for aktuelle endringar i regelverket knytt til folkevalde organ. Dette utvalet kan i første omgang vere ein arena for å vurdere reglementsendingar for frist ved utsending av saker til folkevalde organ.

Fylkesordføraren vil samstundes peike på at leiarane av dei folkevalde organa ved godkjenning av sakliste har ei viss moglegheit til å vurdere saksmengda mellom møta, både i form av tal og type saker.

2. Silja Ekeland Bjørkly (H); om hospitering/besøksdag for elever i friskoler

Spørsmål om hospitering/besøksdag for elever i friskoler

Elever ved friskolene har i mange år kunne delta i hospitering/besøksdag på både friskoler og fylkeskommunale skoler. Dette har vært organisert av fylkeskommunen gjennom webportalen mittyrke.no.

Der har skoler lagt inn muligheter for hospitering, samt at elever har kunne melde seg på hospitering. En ordning som alle parter har vært fornøyd med. Det har lenge vært en kjennsgjering at elever i Bergensskolen ikke får ha besøksdager på friskoler, men denne

utfordringen ligger på kommunalt nivå.

Uten varsel og informasjon har fylkesadministrasjonen avsluttet ordningen med hospitering for elever som går i privat grunnskole. Elever som går i 10. klasse står dermed uten mulighet for å kunne hospitere i vgs, med mindre den enkelte rådgiver selv organiserer dette med skoler. Noe som er svært tungvint.

Det bør være et mål for Vestland fylkeskommune at så mange elever som mulig får kunnskap om tilbudet ved våre skoler. Dette blir svært vanskelig dersom man fortsetter å diskriminere elever i friskoler ved at de ikke får delta i denne ordningen.

Spørsmål til fylkesordfører:

1. Hvorfor har ordningen med hospitering/besøksdag opphørt for elever i friskoler?
2. Vil fylkesordfører ta initiativ til at ordningen skal gjeninnføres for elever i friskoler?

Svar frå fylkesordføraren

I Hordaland fylkeskommune organiserte fylkesadministrasjonen hospiteringa for alle grunnskular og vidaregåande skular, både dei offentlege og dei private. I Sogn og Fjordana organiserte dei ulike skuleslaga dette sjølv. Vestland fylkeskommune ønskjer lik praksis i heile fylket og tilnærma seg «Sogn og Fjordane-modellen», med eit ønskje om meir samarbeid mellom grunnskule og vidaregåande skule. Dette gjeld både dei offentlege og private skulane.

I Bergen kommune er situasjonen annleis enn i resten av fylket – med 24 ungdomsskular og om lag 2500 10.klasseelevar i eit begrensa geografisk område krevst det ei viss organisering på overordna nivå. Med utgangspunkt i ei allereie eksisterande samarbeidsavtale tok Bergen kommune på seg ansvaret med påmeldinga for alle 10.klassingane i kommunal regi og fylkeskommunen fordelte desse elevane på nærliggande vidaregåande skular.

Det er altså ikkje slik at sjølve hospiteringsordninga er oppheva for friskular. Hospitering er eit ledd i 10.klassfaget *Utdanningsval*. Tidleg kontakt mellom grunnskule og nærliggande vidaregåande skular er viktig for å planlegga ei god hospitering. Kommunikasjonen frå fylkeskommunen om ny hospiteringsordning vil bli tydelegare neste år.